

ΠΟΛΥΤΡΟΠΗ ΑΡΜΟΝΙΑ
Β΄ ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΡΩΤΟ ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΟ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ
19-4-2022
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
Ο.Π. ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: 8
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ

A1.

1. Ο απολογούμενος **δεν** βρισκόταν στην Αθήνα την εποχή που γκρεμίστηκαν τα μακρά τείχη, καθώς ο πατέρας του τον είχε στείλει μαζί με τον αδελφό του στον Σάτυρο, που ήταν βασιλιάς του Πόντου, πριν από την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς και επέστρεψαν λίγο πριν την επανάσταση των δημοκρατικών Αθηναίων **(καί οὔτε τῶν τειχῶν καθαιρουμένων ἐπεδημοῦμεν)**.

2. Ο Μαντίθεος υποστηρίζει ότι στους άλλους δικαστικούς αγώνες αρμόζει να απολογείται κανείς μόνο για τις ίδιες τις κατηγορίες, στις δοκιμασίες ωστόσο είναι δίκαιο να λογοδοτεί για όλη του τη ζωή **(δοκεῖ δέ μοι, ὦ βουλή, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις ἀγῶσι περὶ αὐτῶν μόνων τῶν κατηγορημένων προσήκειν ἀπολογεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον διδόναι)**.

3. Δεν είναι λογικό να κρίνεται η συμμετοχή στο σώμα των ιππέων από την αναγραφή στο σανίδιο, μάλιστα ο ίδιος θεωρεί ανόητη την εν λόγω άποψη **(ἔπειτα δὲ ἐκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἰππεύσαντας σκοπεῖν εὐήθές ἐστιν)**.

4. Ουδέποτε έχουν διατυπωθεί κατηγορίες για το πρόσωπο του Μαντίθεου, δεν είχε δώσει καμία αφορμή για παράπονα **(καί πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως βεβίωκα ὥστε μηδεπώποτε μοι μηδὲν πρὸς ἓνα μηδὲν ἔγκλημα γενέσθαι)**.

5. Οι κατάλογοι των φυλάρχων δεν είχαν αντίστοιχη αποδεικτική ισχύ με τα σανίδια, είχαν νομική υπόσταση και για αυτό έπρεπε να συντάσσονται με μεγάλη προσοχή, ενώ τα σανίδια βρίσκονταν σε δημόσιο χώρο με αποτέλεσμα η νόθευσή τους να είναι πιθανή **(ἐν τούτῳ γὰρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων...ἐκεῖνος δ' ἐστὶν ἔλεγχος μέγιστος...τάς καταστάσεις ἀναπράξῃτε παρ' αὐτῶν)**.

6. Οι λόγοι για τους οποίους οι συνομήλικοι του αγορητή έτρεφαν αρνητικά αισθήματα για εκείνον δεν αφορούν μόνο τους τρόπους διασκέδασης, αλλά ευρύτερα την επιλογή του να διάγει έναν ενάρετο βίο **(τῶν νεωτέρων ὅσοι περὶ κύβους ἢ πότους ἢ [περὶ] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβάς ποιούμενοι, πάντας αὐτοὺς ὄψεσθαι μοι διαφόρους ὄντας, καὶ πλεῖστα τούτους**

περί έμοῦ λογοποιοῦντας καί ψευδομένους. καίτοι δήλον ὅτι, εἰ τῶν αὐτῶν ἐπεθυμοῦμεν, οὐκ ἂν τοιαύτην γνώμην εἶχον περί έμοῦ)

A2.

έν τούτῳ γάρ πολλοί: το σανίδιον

έκ μέν γάρ τούτων ράδιον ἦν: τα σανίδια

έν εκείνοις δέ τούς ἰπεύσαντας ἀναγκαῖον ἦν: τα γράμματα (=οι κατάλογοι) των φυλάρχων

πλεῖστα τούτους περί έμοῦ λογοποιοῦντας: οι νεώτεροι

B1.

Στο δοθέν χωρίο ο Μαντίθεος επιλέγει, μέσα από το σχήμα λόγου της αντίθεσης, να κάνει μια παραστατική και άμεση αναφορά στην ιδιωτική του ζωή και πιο συγκεκριμένα στις σχέσεις του με την οικογένεια του και τους συνομηλικούς του, ώστε να ενισχύσει τη θετική εικόνα του στους δικαστές. Η εν λόγω επιλογή είναι κομβική, εφόσον στις δοκιμασίες όφειλε ο εκάστοτε αγορητής να αποδείξει -εκτός των άλλων- τις εξαιρετες οικογενειακές και διαπροσωπικές σχέσεις, προκειμένου να διεκδικήσει την εκλογή του στο επιθυμητό για εκείνον αξίωμα. Επίσης, αποφασίζει να αναφερθεί στην άποψη των συνομηλικών του για εκείνον, με τους οποίους διέφερε αρκετά ως προς τις επιλογές που έκανε, με αποτέλεσμα αυτοί να τον συκοφαντούν.

Ως αδελφός συμπεριφέρθηκε με απaráμιλλη αφιλοκέρδεια στα αδέλφια του, παρόλο που δεν του κληροδοτήθηκε μεγάλη περιουσία (ούσίας μοι ού πολλής καταλαφθείσης). Με την εναντιωματική μετοχή εξαίρει και υπογραμμίζει την άριστη συμπεριφορά του Μαντίθεου απέναντι στις αδελφές του και στον αδελφό του· αν και δεν υπήρξε κληρονόμος μεγάλης περιουσίας εξαιτίας των συμφορών της πατρίδας του και της οικογένειας του, ανέλαβε τις υποχρεώσεις του και συμπεριφέρθηκε σωστά και δίκαια. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρει πως «δύο αδελφάς εξέδωκα έπιδούς τριάκοντα μνᾶς έκαστέρᾳ». Αν και δεν ήταν υποχρεωμένος από το νόμο να προικίσει τις αδελφές του, ωστόσο ανταποκρίθηκε με αξιοπρέπεια και επάρκεια στις υποχρεώσεις του και τις πάντρεψε δίνοντας σε κάθε μία προίκα 30 μνων, αρκετά καλή σε σχέση με την περιουσία που κληρονόμησε. Μία συνήθης προίκα ανερχόταν στο ποσό των 30-40 μνων. Αντίστοιχα, με τη συμπερασματική πρόταση «ώστε έκείνον πλέον όμολογεῖν έχειν έμοῦ τῶν πατρώων» ο Μαντίθεος δείχνει ότι ήταν ανώτερος χρημάτων και αγαπούσε τόσο πολύ τον μεγαλύτερο αδελφό του, ώστε να του παραχωρήσει μερίδιο από την πατρική περιουσία μεγαλύτερο από το προβλεπόμενο, αν και ο μεγαλύτερος γιος δεν είχε κανένα πλεονέκτημα απέναντι των άλλων.

Αντίστοιχα, συνεχίζει να δομεί τον λόγο του με αντιθέσεις, ώστε να παρουσιάσει εκτός της ιδιωτικής και τη δημόσια ζωή του, εφόσον σε μια δοκιμασία όφειλε να αναδειχθεί και η ηθική ακεραιότητα του δοκιμαζόμενου αναφορικά με την ιδιότητα του πολίτη. Η αντίθεση «καί τά μέν ἴδια ≠ περί τῶν κοινῶν» δείχνει το ισόρροπο ενδιαφέρον του Μαντίθεου τόσο για τον ιδιωτικό όσο και το δημόσιο βίο του. Στόχος του δοκιμαζόμενου είναι να αποδείξει ότι ο βίος του είναι ανεπίληπτος στο σύνολο του και ότι ισορροπεί με υπευθυνότητα και σοβαρότητα και στις δύο πλευρές της ζωής. Θεωρεί σκόπιμο να προσκομίσει αποδείξεις της σύνεσης και της μετριοπάθειας του (ἐπιεικείας) καθώς γνωρίζει πολύ καλά πόσο εκτιμούσαν οι Αθηναίοι αυτές τις αρετές και ο ίδιος έθεσε ως προϋπόθεση για την επικύρωση της εκλογής του το να αποδείξει ότι *μετρίως βεβίωκε*.

Ο Μαντίθεος υποστηρίζει ότι οι ακόλαστοι νέοι της εποχής του, που περνούσαν τον καιρό τους στα κυβευτήρια και στα καπηλειά πίνοντας ή παίζοντας διάφορα παιχνίδια (τῶν νεωτέρων ὅσοι περί κύβους ἢ πότους ἢ [περί] τὰς τοιαύτας ἀκολασίας τυγχάνουσι τὰς διατριβὰς ποιούμενοι), έδειχναν έχθρα απέναντι του και τον συκοφαντούσαν, επειδή ακριβώς τον φθονούσαν λόγω της εντιμότητας του και επειδή δεν ανέχονταν να είναι διαφορετικός από αυτούς (διαφόρους ὄντας, καί πλεῖστα τούτους περί ἐμοῦ λογοποιοῦντας καί ψευδομένους). Η μη συμμετοχή δηλαδή του Μαντίθεου στις ασωτίες των συνομηλικών του κινεί το φθόνο τους και προκαλεί τη διατύπωση ψευδῶν κατηγοριῶν εις βάρος του. Το επιχείρημα είναι ψυχολογικό και εύστοχο, εφόσον στηρίζεται σε μια πανθομολογούμενη αλήθεια: οι ενάρτεροι προκαλούν το φθόνο, τη ζήλια και το μίσος των ακόλαστων.

Έτσι, μέσα από την αντιθετική παρουσίαση του εαυτού του σε σχέση με τους ακόλαστους συνομηλικούς του, ο Μαντίθεος παρουσιάζεται ως ένας τίμιος νέος, ηθικός με κόσμια κοινωνική συμπεριφορά, που μπορεί να διεκδικήσει το βουλευτικό αξίωμα.

B2.

α. Η δοκιμασία αποτελούσε βασικό θεσμό του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα των κλασικών χρόνων. Ήταν στην ουσία μια διαδικασία εξέτασης των αιρετών και κληρωτών αρχόντων που διαπίστωνε αν πληρούνταν όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για την ανάληψη των καθηκόντων τους και αν ήταν άξιοι για το αξίωμα που είχαν κληθεί να αναλάβουν. Η δοκιμασία ήταν υποχρεωτική για τους εκλεγμένους άρχοντες. Δεν μπορούσαν να ορκιστούν και να αναλάβουν τα καθήκοντά τους, αν προηγουμένως δεν είχαν υποβληθεί στη διαδικασία αυτή. Υποστηρίζεται ότι η δοκιμασία θεσπίστηκε από τον Σόλωνα με σκοπό τον παραμερισμό των αναξίων. Πειστικότερη όμως φαίνεται η άποψη του Hignett, ότι η δοκιμασία θεσπίστηκε από τον Κλεισθένη παράλληλα με τη δημιουργία της Βουλής των Πεντακοσίων.

Σκοπός της δοκιμασίας, λοιπόν, ήταν να ελεγχθεί -μέσα από ερωτήσεις- όλη η ζωή του δοκιμαζόμενου, όπως αναφέρει και ο Μαντίθεος στο απόσπασμα «έν δέ ταῖς δοκιμασίαις δίκαιον εἶναι παντὸς τοῦ βίου λόγον δίδόναι». Ἐτσι, θα μπορούσε να κριθεί άξιος ή όχι για την ανάληψη του αξιώματος που επιθυμούσε. Στο παράλληλο κείμενο τονίζεται πως η δοκιμασία θεσπίστηκε για να μην αναλάβουν ξανά καθήκοντα όσοι «άσκησαν εξουσία κατά τη διάρκεια της ολιγαρχίας», καθώς δεν είναι λογικό να κυβερνούν όσοι κατέλυσαν τη δημοκρατία (πιστεύοντας πως είναι παρανοϊκό αν εκείνοι, εξαιτίας των οποίων καταλύθηκε η δημοκρατία, θα κυβερνήσουν πάλι στην ίδια την πόλη και θα γίνουν κυρίαρχοι, στους νόμους και στην πόλη, την οποία διοικώντας λίγο νωρίτερα, τόσο αισχρά και θάναυσα την έβλαψαν). Ωστόσο, ο ισχυρισμός του Μαντίθεου αναφορικά με όσους είχαν διατελέσει ιππείς επί των Τριάκοντα και συνεχίζουν να υπηρετούν ως ίππαρχοι και στρατηγοί έρχεται σε πλήρη αντίστιξη με όσα αναφέρονται στο απόσπασμα από το «Περὶ τῆς Εὐάνδρου δοκιμασίας», εφόσον στο εν λόγω κείμενο υποστηρίζεται ότι όσοι είχαν αξιώματα την περίοδο της τυραννίας δεν μπορούν να αναλάβουν καθήκοντα στο δημοκρατικό καθεστώς.

Επιπρόσθετα, στο παράλληλο κείμενο τονίζεται και η αξία της δοκιμασίας εφόσον αυτή συντελεί στην ενδυνάμωση του πολιτεύματος της δημοκρατίας, με τη σκέψη ότι προφυλάσσει την πόλη από φαύλους επίδοξους άρχοντες (γιατί, από τη σωστή άσκηση της εξουσίας από τον κάθε άρχοντα χωριστά σώζεται το πολίτευμα και η πόλη). Αντίστοιχη άποψη εκφράζεται με έμμεσο τρόπο και στον λόγο Ὑπέρ Μαντιθέου.

β. Αναφορικά με τις ξύλινες πινακίδες, τα σανίδια, αμφότερα τα κείμενα δίνουν σημαντικές πληροφορίες. Το σανίδιον ήταν μια μικρή σανίδα που λεγόταν και λεύκωμα, γιατί ήταν αλειμμένη με γύψο. Πάνω σ' αυτήν έγραφαν τα ονόματα των ιππέων και την εξέθεταν σε κοινή θέα. Η αναγραφή του ονόματος του Μαντιθέου στο σανίδιο αποτελούσε για τους κατηγορούς του τη μοναδική απόδειξη ότι υπηρέτησε ως ιππέας επί των Τριάκοντα και ότι ως ολιγαρχικός ήταν εχθρός του δημοκρατικού πολιτεύματος. Ωστόσο, ο Μαντίθεος αμφισβητεί την αξιοπιστία του σανιδίου, χαρακτηρίζοντας μάλιστα ανόητο να κρίνεται η συμμετοχή κάποιου στο σώμα των ιππέων από την αναγραφή του ονόματός του σε αυτό (ἔπειτα δέ έκ μὲν τοῦ σανιδίου τοὺς ἰππεύσαντας σκοπεῖν εὐηθές ἐστίν). Συνεχίζει την επιχειρηματολογία του υποστηρίζοντας πως πολλοί που αναγράφονται στα σανίδια ως ιππείς απουσίαζαν από την Αθήνα την περίοδο των Τριάκοντα τυράννων, ενώ άλλοι που είχαν παραδεχτεί τη συμμετοχή τους στο καθεστώς απουσιάζουν (έν τούτῳ γάρ πολλοὶ μὲν τῶν ὁμολογούντων ἰππεύειν οὐκ ἔνεισιν, ἔνιοι δέ τῶν ἀποδημούντων ἐγγεγραμμένοι εἰσίν). Ως αιτία αυτού σημειώνεται ότι τα σανίδια βρίσκονταν σε κοινή θέα και συνακόλουθα η νόθευσή τους ήταν εύκολη. Ἐτσι, προτάσσει την αξιοπιστία του καταλόγου των φυλάρχων, από τον οποίο το όνομά του απουσιάζει.

Σε αντίθεση με όσα ο αγορητής Μαντίθεος υποστηρίζει, στο παράλληλο κείμενο σημειώνεται emphaticά ότι η συμπερίληψη κάποιου σε σανίδιο συνεπαγόταν τον αμετάκλητο αποκλεισμό του από κάθε αξίωμα, χωρίς μάλιστα την ανάγκη στήριξης της κατηγορίας με συνήγορο (...*ανήκοντας αυτός στους ιππείς, την εποχή των τριάντα τυράννων είχε συμπεριληφθεί και γραφτεί το όνομά του στις ξύλινες πινακίδες, θα τον αποκλείατε (από το αξίωμα) χωρίς την ανάγκη παράστασης κατηγορού.*). Συνειδητοποιούμε, λοιπόν, πως οι πληροφορίες που δίνουν τα κείμενα αναφορικά με την αξιοπιστία του σανιδίου είναι αντικρουόμενες. Αξίζει ωστόσο να λάβουμε υπόψη ότι τα επιχειρήματα του Μαντίθεου δεν είναι αδιάσειστα, εφόσον κάποιος θα μπορούσαν να υποστηρίξουν ότι δεν ήταν εύκολο να παραποιηθεί το σανίδιον γιατί βρισκόταν σε κοινή θέα. Η νόθευση χρειαζόταν ώρα και σίγουρα κάποιος θα έβλεπε το δράστη. Αντίστοιχα, ο κατάλογος ήταν δημόσιο φυλασσόμενο έγγραφο αλλά δεν αποτελούσε αδιάσειστο στοιχείο της αθωότητας του Μαντίθεου μόνο και μόνο επειδή οι φύλαρχοι δεν ανέγραψαν το όνομά του. Μπορεί να τους ξέφυγε ή να το παρέλειψαν σκόπιμα και δε θα μπορούσε να αποκλειστεί και το ενδεχόμενο δωροδοκίας ή πλαστογραφίας. Σε κάθε περίπτωση το όνομά του μπορεί να απουσιάζει από τους καταλόγους επειδή δεν πήρε την κατάστασιν ως εύπορος.

B3. α.

A: 5, 10

B: 4

Γ: 2, 3, 6, 7, 9

Δ: 1, 8

Πολύτροπν
Αρμονία

β. Κορινθιακοί Πόλεμοι: 404 π.Χ. – 393 π.Χ.

Κατάλυση τυρρανίδων στη Σικελία: μετά το 466 π.Χ.

Άφιξη Γοργία στην Αθήνα: 427 π.Χ.

Περιορισμός αρμοδιοτήτων Αρείου Πάγου: 462 π.Χ. και εξής

Γέννηση και θάνατος Λυσία: 445 π.Χ. – μετά το 380 π.Χ.

B4.

κατελθεῖν: προέλευση

ἐπιθυμεῖν: προθυμία

μετέχειν: σχέδιο

μεταδιδόναι: αιμοδοσία

ἀπενεγκεῖν: φωριαμός

Γ1.

Αν συνέβαινε να έχει παραλειφθεί από τους προηγούμενους ιστοριογράφους ο έπαινος της ιστορίας, θα ήταν ίσως αναγκαίο να παρακινώ όλους τους ανθρώπους να διαλέγουν και να επιδοκιμάζουν τέτοιου είδους πραγματείες, αφού τίποτε δεν διορθώνει ευκολότερα τους ανθρώπους από τη γνώση των πράξεων του παρελθόντος. Επειδή όμως όχι κάποιιο ούτε μέχρι κάποιο σημείο αλλά όλοι (οι ιστοριογράφοι), για να μιλήσω γενικά, αρχίζουν και τελειώνουν με αυτό, λέγοντας δηλαδή πως η γνώση της ιστορίας είναι η πιο σωστή παιδεία και προπόνηση για την πολιτική δράση και ότι η μνήμη των συμφορών, που βρήκαν τους άλλους ανθρώπους, μας διδάσκει με τρόπο μοναδικό και ξεκάθαρο να υποφέρουμε γενναία τις μεταβολές της τύχης, είναι φανερό πως κανένας δεν θα θεωρούσε πρόπον να λείπει τα ίδια για πράγματα, που έχουν διατυπωθεί με ωραίο τρόπο και από πολλούς.

Γ2.

Κατά τον Πολύβιο, στόχος της ιστοριογραφίας είναι η ωφέλεια του αναγνώστη. Αναφέρει ότι τίποτα δε διορθώνει τους ανθρώπους ευκολότερα όσο η γνώση του παρελθόντος (διὰ τὸ μηδεμίαν ἐτοιμοτέραν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις διόρθωσιν τῆς τῶν προγεγενημένων πράξεων ἐπιστήμης). Χαρακτηρίζει τη γνώση της ιστορίας ως προπόνηση για πολιτική δραστηριότητα (ἀληθινωτάτην μὲν εἶναι παιδείαν καὶ γυμνασίαν πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις τὴν ἐκ τῆς ἱστορίας μάθησιν). Πιστεύει ότι η μνήμη των συμφορών, που βρήκαν ξαφνικά τους άλλους, μας διδάσκει με τρόπο μοναδικά χειροπιαστό να υποφέρουμε γενναία τις μεταβολές της τύχης (ἐναργεστάτην δὲ καὶ μόνην διδάσκαλον τοῦ δύνασθαι τὰς τῆς τύχης μεταβολὰς γενναίως ὑποφέρειν τὴν τῶν ἀλλοτρίων περιπετειῶν ὑπόμνησιν).

Γ3.α. ὑπομνημάτων: τοῖς ὑπομνήμασι

διόρθωσιν: ταῖς διορθώσεσι

Γ3.β. κάλλιον - κάλλιστα

πλείοσι – πλείστοις

Γ3.γ. προηγήμεθα: προηρούμεθα/προειλόμεθα

κέχρηται: χρῆ / χρῶ

Γ4.α. **ἀληθινωτάτη** μὲν ἐστὶ **παιδεία** καὶ **γυμνασία** πρὸς τὰς πολιτικὰς πράξεις ἢ ἐκ τῆς ἱστορίας **μάθησις**

Γ4.β. παραλελειφθαι: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα
συνέβαινε

τοῦ δύνασθαι: ἑναρθρο απαρέμφατο, γενική αντικειμενική από το ουσιαστικό
διδάσκαλον

ὑποφέρειν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του απαρεμφάτου δύνασθαι

Γ4.γ.

ὡς οὐδενὶ μὲν ἂν δόξαι καθήκειν περὶ τῶν καλῶς καὶ πολλοῖς εἰρημένων ταυτολογεῖν:
Δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, εκφέρεται με δυνητική ευκτική (ἂν δόξαι)
γιατί εκφράζει γνώμη δυνατή ή πιθανή στο παρόν ή στο μέλλον και λειτουργεί ως
υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση δήλον ἐστι .

Πολύτροπη

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΚΑΡΑΒΑ ΔΗΜΗΤΡΑ

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Αρμονία